

Calor, imprudència

Les administracions afirmen que el desastre és a causa d'una climatologia adversa i la imprudència dels ciutadans. Però n'hi ha més. La manca d'una política de prevenció també està en l'origen dels incendis.

El dilluns dia 4 de juliol de 1994 serà una data difícil d'oblidar. Deu dies després de Sant Joan, el foc reapareixia sobre la geografia catalana. Però no es tractava de les lúdiques fogueres d'una nit màgica, sinó de flames violentes i incontrolades que volien arrasar-ho tot. Al matí es declaraven quasi simultàniament deu incendis a les comarques de Barcelona. El foc amenaçava el Parc Natural del Montseny, el massís del Garraf, la muntanya de Montserrat i àmplies zones boscoses del Bages i el Berguedà. El mateix dilluns començaven a cremar els incendis dels Ports, Ontinyent i Millars. En poques hores es provoca a tot el país una situació d'alerta màxima. Les desgràcies personals no triguen a arribar: a Millars, moren quatre bombers i un regidor del consistori, atrapats per les flames. A Montserrat, tres excursionistes no aconsegueixen arribar a temps a les coves de Collbató: els companys troben els seus cossos carbonitzats.

La Generalitat de Catalunya, que fa dies que advertia del greu perill d'incendi, decreta la situació d'emergència 2, la màxima abans de la de desastre total. Els responsables polítics, però, no hi són. Maria Eugènia Cuenca, consellera de Governació, es troba a Berlín en viatge oficial. El titular d'Agricultura, Francesc Xavier Marimón, és a Moscou per delegació de Jordi Pujol. La nit de dilluns el conseller de Cultura Joan Guitart, en funcions de conseller de Governació, se'n surt com pot davant les càmeres de televisió. Els incendis han escapat del control de les unitats d'extinció. S'ensuma el desastre. Cuenca i Marimón no tornaran fins dimarts a la tarda.

Comencen a circular les primeres explicacions oficials. Tot i que no es coneixen les causes directes dels focs, tant a València com a Barcelona les autoritats parlen d'una situació climàtica molt adversa: temperatures molt elevades, terrenys castigats per la manca de pluges, un aire molt sec. "Un 15% d'humitat ambiental com el que tenim avui a Catalunya és el que hi ha als deserts, al Sahara", diu Jordi Peix, director general de Medi Natural. Al

País Valencià, les referències a la terrible sequera són immediates. Però el factor climàtic no ho explica tot.

Què està fallant? L'últim any negre en matèria d'incendis a Catalunya havia estat el 1986. Van cremar 70.000 hectàrees de bosc i matoll. Aquell estiu el foc va arribar a Montserrat, cercant el monestir i fent contenir la

i incompetència

respiració a milions de ciutadans. La magnitud de la desgràcia va provocar la reacció de la Generalitat. Josep Miró Ardèvol, aleshores conseller d'Agricultura, va dissenyar i posar en marxa un pla de prevenció, detecció i extinció d'incendis anomenat Foc Verd. Els resultats van ser espectaculars. L'any següent van cremar només 1.945 ha. Del 1987 a 1993 la mitjana d'hectàrees cremades al Principat

El bosc de Casserres, al Berguedà, després del pas de les flames. Un paisatge que es repeteix des d'Alcoi fins a Berga.

RICARD CUGAT

ha estat de 3.000. Mentre que Catalunya semblava haver guanyat la batalla del foc, els anys 90 són un autèntic calvari per als boscos valencians: 125.000 hectàrees cremades en quatre anys, sense que aparentment l'administració autonòmica es mostri capaç de fer front a la plaga.

Foc Verd prioritza la detecció immediata del focus d'incendi. Es tracta d'arribar-hi abans que es converteixi en un front de foc,

Cuenca, Marimon i Bono. Els tres consellers hauran de donar explicacions.

quan ja es fa difícil actuar. El programa requereix un sistema de vigilància i detecció de gran precisió, basat en l'observació terrestre i aèria. Per facilitar un accés immediat al foc, els cotxes de bombers no esperen l'alarma dins de les casernes, sinó en punts intermedis de les zones de més risc.

Tot i els bons resultats de Foc Verd, les gairebé sis mil hectàrees que van cremar a Catalunya l'any passat van provocar una polèmica sobre el grau d'aplicació del programa. Sindicats i agents forestals van denunciar que amb el nou conseller Marimon el programa s'havia deixat d'aplicar en la pràctica, invertint l'ordre de prioritats: s'havien relaxat els sistemes de detecció i focalitzat tot l'esforç en els d'extinció. Josep Ramon Dueso, director general de Prevenció i Extinció d'Incendis, ho confirmava indirectament en unes declaracions a EL TEMPS: "Foc Verd va ser una frase". El creador del programa, Josep Miró, reaccionà a través de la premsa: "és necessari retornar a la prevenció i a la guarderia forestal el seu paper central en el problema, i cal fer-ho ara per evitar que el dany continuï i prevenir el pròxim estiu".

Un any després el desastre ha tornat al Principat i s'ha incrementat al País Valencià, que també compta amb un programa contra incendis anomenat Previfoc. Irònicament, el dia abans que es declarés el primer incendi a Millars, el Govern valencià explicava a la

La imatge de la impotència. Milers de voluntaris han combatut el foc.

premsa el seu nou Pla de Vigilància Forestal. A partir de l'estadística dels incendis dels deu últims anys, i aplicant tècniques preventives i de vigilància similars a les que fa servir l'exèrcit i la policia, la conselleria de Medi Ambient que dirigeix Emèrit Bono pretenia, en la línia de Foc Verd, intervenir just abans o just després que comencés el foc. A la mateixa hora que milers de valencians llegien els plans del seu govern, les primeres flames començaven a cremar a Millars.

Quan l'estiu no ha fet més que començar, als Països Catalans ja han cremat més de 100.000 hectàrees. Realment les condicions meteorològiques han estat adverses, però especialment a Catalunya no se surten del que podríem anomenar un estiu normal dins del clima mediterrani. És fals, per exemple, que el dilluns que es van iniciar els incendis la humitat relativa de l'aire a Catalunya fos del 15%. Segons les dades recollides per la nostra revista, dilluns al matí la humitat a les comarques afectades era relativament normal en aquesta època de l'any: 50% al Bages, 46% al Berguedà, 56% al Garraf, 70% al Vallès Oriental i 51% a Rubí. Un aire sec, però en cap cas "saharià", com afirmava Jordi Peix.

Sí que és cert, en canvi, que ens trobem en un any poc plujós, però amb índexs molt variables segons les comarques. Al Berguedà, on el foc ha estat incontrolable fins al final de la setmana, durant els cinc primers mesos de l'any havien caigut 182 litres per metre quadrat. La mitjana dels anys anteriors volta els 200 litres. Al País Valencià la sequera ha estat molt més forta. Des de l'any 1989 els episodis de sequera no es veuen compensats per altres períodes plujosos. Els dos últims anys, a més, la sequera s'ha aguditzat: els primers sis mesos d'enguany havia plogut només un 40% del que és habitual.

Els sectors ecologistes denuncien que un altre factor que ha augmentat considerablement el risc d'incendis és l'abandonament i desprotecció a què estan sotmesos la majoria de boscos. I citen com a exemples l'increment elevadíssim de la circulació motoritzada i del lleure en superfícies forestals, la proliferació d'urbanitzacions situades al bell mig del bosc, i l'estímul per part de les administracions a favor de les espècies forestals resinoses, més fàcilment combustibles.

Sigui com sigui, una climatologia adversa i la desatenció estructural dels nostres boscos no justifiquen per si soles un desastre com el que han viscut els Països Catalans durant aquests últims dies. Quan, el mes d'abril passat (clima suau), dos grans incendis van arrasar la serra de la Llaberia (Tarragona) i el parc natural del Garraf, la Generalitat de Catalunya va al·legar que els focs s'havien pro-

duït fora de la temporada de risc. Sembla com si tot incendi tingués la seva excusa, menys acceptar les pròpies responsabilitats. I arran dels últims esdeveniments han proliferat les veus que denunciaven greus errors, negligències i descoordinacions per part dels poders públics.

El tema dels mitjans materials i humans és un dels més controvertits. Catalunya és, de llarg, la comunitat autònoma de l'estat que disposa de més mitjans contra el foc: 4.258 bombers amb 722 vehicles, 2 hidroavions i 14 helicòpters. En temporada d'estiu pot arribar a disposar d'onze helicòpters i dos hidroavions extres. El País Valencià se situa a molta distància: 1.662 bombers i 279 vehicles (les dues comunitats comparteixen un DC-6). La comparació ens ofereix una desproporció massa gran tenint en compte tant les similituds climàtiques, com de massa forestal i, sobretot, de l'elevat risc d'incendi. És clar, doncs, que des del punt de vista de l'extinció, el Govern valencià no hi posa els mitjans suficients. Aquesta és una realitat que han pogut comprovar els milers de voluntaris que l'última setmana han estat combatent el foc al Maestrat, Ontinyent, Millars i la Serra de Mariola.

Però el cas és que a Catalunya, tot i les dades citades, la sensació popular és la mateixa. La Generalitat assegura que disposa de més mitjans, en incendis com els que ha patit el Principat aquests dies, no serveix de gaire. En canvi, l'oposició insisteix en la necessitat de ser més generosos en les partides pressupostàries destinades a la lluita contra el foc. "Quan vam demanar a la Generalitat que comprés més hidroavions, la resposta va ser que eren massa cars", explica el diputat d'ERC Jordi Portabella, que també denuncia l'incompliment del programa Foc Verd.

Portabella, especialista en temes de medi ambient, acumula algunes experiències parlamentàries frustrants en aquest sentit. Una de les seves últimes propostes, aquest mes de febrer, ha estat l'organització d'una conferència internacional de països i regions amb clima mediterrani, amb la finalitat de coordinar esforços en la lluita contra els incendis forestals. La resposta del portaveu de CiU a la cambra catalana, Raimon Escudé, fou: "el cor ens diu de votar sí, però el cap ens obliga a fer-ho negativament". Tot i estar d'acord amb la iniciativa de Portabella, CiU s'hi va oposar pels costos econòmics que representaria. Avui, les primeres valoracions dels incendis parlen de més de 10.000 milions de pessetes en pèrdues només a Catalunya i el conseller d'Economia, Macià Alavedra, està corregint a corre-cuita els pressupostos de la Generalitat per incloure-hi ajuts als damnificats.

Quan l'estiu no ha fet més que començar, als Països Catalans ja han cremat més de 100.000 hectàrees.

En el moment de tancar aquesta article, al vespre de divendres dia 8 de juliol, estan controlats —no extingits— els incendis del Bages-Berguedà, Serra de Prades, els Ports, Espadilla i Millars, i únicament estan fora de control els de Cortes de Pallars i Sot de Xera, tots dos al País Valencià. Tot i que en qualsevol moment en poden sorgir de nous o revifar-se els existents, el país comença a respirar alleugerit. Almenys, la part del país que s'ho mira terroritzada per la televisió. Hi ha molta gent que en cinc dies ho ha perdut absolutament tot: explotacions agrícoles, bestiar, les seves cases. Aquests no respiren tranquils. I ja que els governants no han pogut —o no han sabut— evitar-los aquest drama, ara almenys hauran d'ajudar-los a sortir del sot. Per no tornar-hi a caure mai més.

Eduard Voltas